

Risico, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de multifunctionele landbouw

Handreiking hoe om te gaan met verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid op het eigen bedrijf

Uitgave van Wageningen University & Research

Tekst	Maria van Boxtel, Land & Co www.landco.nl
Redactie	Marcel Vijn Wageningen University & Research Arjan Monteny LTO Vakgroep Multifunctionele Landbouw
Vormgeving	Caroline Verhoeven-Poelhekke Wageningen University & Research
Fotografie	Dick Boschloo en Sophie van den Hengel

Herziene versie 2021

Disclaimer | Deze brochure is opgesteld op basis van actuele wet- en regelgeving. De brochure is niet volledig en uitputtend. Het geeft ondernemers in de Multifunctionele Landbouw een handreiking hoe om te gaan met verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid op het eigen bedrijf. De informatie is met zorg samengesteld. Aan deze informatie kunnen geen rechten worden ontleend. De opstellers, Wageningen University & Research en Land & Co, aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele onjuistheden of onjuist gebruik van de geboden informatie.

Deze herziene editie is mogelijk gemaakt door het KOM-project Naar een robuuste Multifunctionele landbouw (KoM-20049). Het is een samenwerking tussen LTO Nederland (Vakgroep Multifunctionele landbouw), Aeres Hogeschool Dronten, Federatie Landbouw en Zorg, Coöperatie Verenigde Agrarische Kinderopvang, VEKABO, Stichting Educatief Platteland! (Platform Boerderijeducatie Nederland) en Wageningen University & Research. Dit project ontvangt financiële steun van de Topsectoren Agrifood en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Binnen de Topsectoren werken bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheid samen aan innovaties op het gebied van duurzame productie van gezond en veilig voedsel en de ontwikkeling van een gezonde, groene leefomgeving.

Inhoudsopgave

	pagina
Verantwoordelijk of aansprakelijk?	3
Wat is aansprakelijkheid?	4
Waar ligt het schaderisico?	6
Op welke punten ben je verantwoordelijk en aansprakelijk?	8
Hoe kun je jouw aansprakelijkheid beheersen?	10
Handige adressen	11

Verantwoordelijk of aansprakelijk?

Je hebt een mooi, breed bedrijf met naast de landbouw ook takken in de recreatie, boerderijverkoop, educatie, zorg, kinderopvang of natuurbeheer. Jullie ontvangen dus bezoekers op het bedrijf, je verzorgt cliënten of je vangt kinderen op, jullie organiseren poldersport. Wanneer er onverhoopt iets misgaat, kan dit een risico en zelfs schade opleveren voor de bezoekers. Ook een vergeten stuk gereedschap of vuil op het erf kan bij bezoekers schade of letsel opleveren. Ben jij dan aansprakelijk? Je bent altijd verantwoordelijk voor je klanten, bezoekers, medewerkers of hulpboeren, maar jij bent niet altijd aansprakelijk. Verantwoordelijkheid is jouw zorgplicht naar je klanten*. Aansprakelijkheid betreft de vervolgbaarheid wegens schade aan een derde, veroorzaakt binnen jouw verantwoordelijkheid. Besef dat dit twee begrippen zijn: verantwoordelijkheid moet je zelf oppakken, aansprakelijkheid kun je verzekeren.

In deze brochure krijg je als multifunctionele agrarisch ondernemer een overzicht op hoofdlijnen over verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de multifunctionele landbouw. Deze brochure is niet gericht op jouw verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de primaire landbouw, maar gaat over jouw verbreding in zorg, recreatie, kinderopvang, educatie en verkoop van producten of natuurbeheer. Uiteraard is er ook over aansprakelijkheid in de verbrede landbouw veel meer te zeggen! Voor meer informatie verwijzen we je in deze brochure per onderwerp door.

*voor het gemak schrijven we hier 'klanten'. Hiermee bedoelen we natuurlijk ook de bezoekers, gasten, cliënten en hulpboeren, medewerkers, vrijwilligers of deelnemers op de multifunctionele boerderij.

Wat is aansprakelijkheid?

Aansprakelijkheid is een begrip uit het Nederlandse burgerlijk recht. Hiermee bedoelen we 'de verplichting om je jegens jouw handelingen te verantwoorden'. In feite is aansprakelijkheid een vergoeding of vervolgbaarheid van geleden schade aan een derde, veroorzaakt binnen jouw verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheid is jouw zorgplicht naar je klanten.

Er zijn twee vormen van aansprakelijkheid:

1. Contractuele aansprakelijkheid: je lijdt schade omdat iemand niet doet wat is afgesproken, bijvoorbeeld het niet leveren van voldoende jampotjes, zodat je niet op tijd je streekproduct kunt verpakken.

2. Wettelijke aansprakelijkheid: iemand lijdt schade, omdat jij niet doet wat je volgens de wet wel had moeten doen. Bijvoorbeeld niet goed zorgen voor een veilige werkomgeving voor je zorgvragers, waardoor een hulpboer gewond raakt. Of een bestuurder van je educatieve stichting maakt geen vergadernotulen, waardoor hij bij problemen niet kan aantonen dat hij behoorlijk heeft bestuurd. Wettelijke aansprakelijkheid is onderverdeeld in risico-aansprakelijkheid en schuldaansprakelijkheid.

Risico-aansprakelijkheid: je kunt aansprakelijk zijn ook als de schade niet jouw schuld is. In dit geval is het aansprakelijkheid vanwege je rol of bezittingen.

Bijvoorbeeld: je bent werkgever en jouw werknemer veroorzaakt een ongeluk. Of je hebt een stier en zorgt dat deze achter een sterk hek staat, maar je stier breekt uit en verwondt mensen. In beide gevallen ben jij altijd aansprakelijk.

Schuldaansprakelijkheid: je bent aansprakelijk voor de schade die een ander lijdt door jouw schuld of verwijtbaarheid. Bijvoorbeeld: je rijdt in je auto met haast van het erf en rijdt de geparkeerde auto van een gast aan. Dat is dan jouw schuld en jij bent aansprakelijk.

Verbodsbordje

"Mijn eigen kinderen hebben een trampoline in de tuin, die grenst aan onze educatieruimte. Ik heb een bordje 'verboden toegang, springen op eigen risico' op de trampoline gehangen. Als de bezoekende kinderen er dan op gaan springen en zich verwonden, is het toch hun eigen schuld?"

Helaas, als de bezoekers er bij kunnen, is een 'verbodsbordje' onvoldoende. Veel multifunctionele bedrijven realiseren zich dat niet! Verwonden de gasten zich op jouw trampoline, dan bent jij aansprakelijk. Ga dus verantwoordelijk om met speeltoestellen: laat ze keuren, hou een onderhoudslogboek bij en verzeker je voldoende. Dit is verplicht. Of plaats de trampoline op een plek waar bezoekers er echt niet bij kunnen.

TIP: Als eigenaar van gebouwen, grond of dieren en speeltoestellen ben je altijd aansprakelijk. Als werkgever en gastheer ook. Deze risicoaansprakelijkheid is gebaseerd op jouw bezittingen of je rol en die kun je niet afschuiven. Je kunt wel met erfregels of leveringsvoorwaarden duidelijk maken wat je van je klanten verwacht. Zo kun je jouw verantwoordelijkheid tonen en je aansprakelijkheid een beetje beheersen.

Sleuteltjes in de trekker

"Meestal laat ik de sleutels in de trekker zitten, dan kan ik ze altijd vinden en makkelijk wegrijden. De schoolkinderen die langskomen voor de boerderijeducatie van mijn vrouw, komen toch nooit aan de trekker, die is veel te groot."

Underschat bezoekende kinderen nooit: er is er altijd wel eentje met zin in avontuur! Ontvangen jullie bezoekers of cliënten, dan zorg je voor een veilig sleutelbeheer.

Snel in eigen keuken voedsel bereiden

"Soms komen er onverwacht gasten langsfietsen bij onze theetuin. Ik smeer dan even snel in mijn eigen privékeuken de broodjes voor de gasten."

Als gastvrouw ben jij verantwoordelijk voor voedselveiligheid voor je gasten. Hierbij gelden ook eisen aan de plek waar je voor jouw gasten eten bereidt: dat mag nooit in je privékeuken. Ook werk je voor bezoekers of cliënten altijd volgens een voedselveiligheidsplan, waarbij je opschrijft wat je doet. Alleen zo kun je je voldoende verzekeren tegen productaansprakelijkheid.

Waar ligt het schaderisico?

De wet zegt dat wanneer vaststaat dat het bedrijf aansprakelijk is, je binnen het bedrijf moet kunnen traceren wie verantwoordelijk is. Oftewel: waar binnen het bedrijf is het probleem precies ontstaan? Als je dat kunt achterhalen, weet de toezichthouder zoals de NVWA of de GGD dat 'je weet wat je doet'. Dan kun je ook de kwaliteit van de producten in de toekomst verbeteren en schade voorkomen.

Aansprakelijkheid kun je verzekeren. Regel in ieder geval een goede verzekering! En hou je aan de verzekeringsbepalingen. Multifunctionele agrarisch ondernemers hebben over het algemeen de volgende verzekeringsvormen:

1. bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering

Van toepassing bij bijvoorbeeld ongelukjes op het erf.

Het is verstandig en veilig om te onderzoeken of je huidige bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering ook zaken zoals erfbezoek, huisverkoop of struikelen over het marktkraamtouw dekt. Bespreek dit met jouw verzekeringsmaatschappij, ook bij veranderingen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld andere groepen bezoekers zoals kinderen, meer bezoekers, langdurig verblijf van gasten). Vaak is de premieverhoging gering, maar als je het niet meldt, ben je onderverzekerd.

2. productaansprakelijkheidsverzekering

Van toepassing bij bijvoorbeeld glas in de eigengemaakte yoghurt.

Als je eigengemaakte producten gaat bewerken of verkopen, of aan cliënten of kinderen te eten geeft, dan ben jij verantwoordelijk voor de kwaliteit van die producten. Voor productaansprakelijkheid kun je je extra verzekeren, vaak eenvoudig als onderdeel van je bedrijfsaansprakelijkheid. Ook hier geldt weer: meld aanpassingen in de bedrijfsvoering (zoals een uitbreiding van je assortiment) altijd aan je verzekeringsmaatschappij.

Werk je met onderaannemers, die bijvoorbeeld de verwerkte vruchten leveren voor je vruchtenyoghurt of de stal ombouwen tot een kinderdagverblijf? Dan speelt de Wet ketenaansprakelijkheid en ben je als opdrachtgever aansprakelijk voor de loonbelasting en sociale premies, die misschien ten onrechte niet zijn afgedragen door de ingeschakelde onderaannemer.

Werk je met rechtsvormen die een bestuur vereisen, zoals een stichting, vereniging of coöperatie? Dan zijn de bestuurders conform de nieuwe Wet bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) bestuurders ook hoofdelijk aansprakelijk – ook met privévermogen – bij nalatigheid. Pas je statuten aan en verzeker je voor bestuursaansprakelijkheid.

Hond bijt bezoeker

"Gasten van mijn B&B hebben een hond meegenomen, en nu heeft die hond een andere gast gebeten. De gebeten gast kwam bij mij verhaal halen. Ben ik aansprakelijk?"

Als gasten bij jou betalen, komen ze vaak bij jou om een probleem te bespreken. Dit gesprek handel je natuurlijk verantwoordelijk af. Dat betekent niet perse dat jij ook aansprakelijk bent. De eigenaar van een dier is altijd aansprakelijk voor schade aan een derde. In dit geval zijn de eigenaren van de hond aansprakelijk.

Brandje blussen

"Op onze boerencamping buiten heb ik geen brandblussers. Als er vuur ontstaat, gooien we het wel snel uit met een emmertje water."

Als campinghouder ben jij verantwoordelijk voor de brandveiligheid van je gasten. Je plaatst - zoals wettelijk verplicht - de juiste en voldoende brandblussers en je laat deze blussers jaarlijks keuren.

Bekrassen auto's van mijn bezoekers

"Heel lastig, maar een paar jongens en meiden uit het dorp hebben de auto's van mijn gasten bekrast. De auto's stonden geparkeerd op het parkeerterrein van onze theetuin, op ons eigen erf. Dat ligt vlak aan de openbare weg en is dus makkelijk toegankelijk. Ben ik nu aansprakelijk?"

Als gasten op jouw erf te gast zijn en bij je voor een dienst betalen, komen ze bij jou om een probleem te bespreken. Dit gesprek handel je verantwoordelijk af, met oog voor de klacht. Als eigenaar van het parkeerterrein ben jij in eerste instantie aansprakelijk. Uiteraard zijn bij overduidelijk vandalisme de daders (en tot 14 jaar hun ouders) aansprakelijk. Weet je wie de daders zijn? Dan handelt hun verzekering het met je gasten af. Weet je niet wie de daders zijn? Dan blijf je als eigenaar van het parkeerterrein aansprakelijk en zal jouw verzekering de schade afhandelen.

TIP: Je activiteiten veranderen natuurlijk. Je startte met wandelingen over het erf en door de weilanden, inmiddels heb je een volledig poldersportprogramma op je recreatieboerderij. Of je had twee vrijwilligers, nu tien hulpboeren. Je gaf kinderen een glaasje melk bij de excursie; inmiddels verzorg je boerenbuffetten vanuit je bedrijfskeuken. Meld dergelijke uitbreidingen of wijzigingen van je bedrijf altijd aan je verzekeringsmaatschappij. Anders ben je onderverzekerd en keert de maatschappij minder of niet uit bij schade.

Op welke punten ben je verantwoordelijk en aansprakelijk?

1 | Veiligheid bezoekers, werknemers en zorgvragers

Als ondernemer bent je verantwoordelijk voor een veilige werkomgeving voor jezelf, je gezin en jemedewerkers. Maar let op: ook voor jouw bezoekers, vrijwilligers en zorgvragers of kinderen in de BSO of opvang moet je een veilige omgeving bieden. De voor werkgevers en bezoekbedrijven verplichte Risico Inventarisatie & Evaluatie (RIE) geeft je inzicht in de risico's op je bedrijf. Stigas biedt een nieuwe, modulaire RIE voor multifunctionele bedrijven, kijk op www.stigas.nl Ook ben je verplicht om een preventiemedewerker aan te wijzen die zich bezighoudt met de veiligheid en gezondheid op je bedrijf. Met medewerkers of bezoekers moet je weten wat je moet doen als je bezoekers in aanraking komen met gevaarlijke stoffen, als er brand uitbreekt of als iemand gewond raakt. Je bent daarom verplicht om altijd een gediplomeerd bedrijfshulpverlener (BHV'er) op het bedrijf te hebben als je werknemers of bezoekers hebt. De verantwoordelijkheid voor een veilige omgeving is geregeld in de Arbowet. Je biedt je gasten en medewerkers een rookvrije omgeving en gaat verantwoord om met het gebruik van alcohol. Voor kwetsbare groepen zoals schoolkinderen of zorgvragers draag je een extra verantwoordelijkheid. Met de bijbehorende extra registratieverplichtingen om je aansprakelijkheid af te dekken, dus volg het kwaliteitssysteem in jouw branche. Extra verplichtingen heb je dan bijvoorbeeld op het gebied van infectieziekten, ook zoönose, die je kan beheersen met de maatregelen conform het zoönose certificaat van de GD Diergezondheid. Daarnaast: tegen geweld, seksueel misbruik of kindermisbruik dien je bijzorgvragers of kinderopvang een protocol te volgen om problemen zoveel mogelijk te voorkomen.

Medewerkers, cliënten of ouders hebben ook medezeggenschap. Ook ben je verantwoordelijk voor de gezondheid van bomen op je terrein, zodat ze niet op bezoekers vallen. Voor meer informatie www.stigas.nl of het kwaliteitssysteem van jouw branchevereniging.

2 | Veiligheid meewerken en vervoer

Meehelpende handen op en rondom het erf zijn vaak welkom, al dan niet vrijwillig. Maar je kunt een vrijwilliger niet zomaar een kettingzaag geven om je wilgen te snoeien. Voor alle (vrijwillige) meewerkers bent jij verantwoordelijk voor de veiligheid op je erf, land of werken met jouw werktuigen en kunnen alleen personen met de juiste certificaten die gereedschappen bedienen. Gebruik bijvoorbeeld de handleiding voor veilig vrijwilligerswerk van Stichting Landschapsbeheer Nederland om met de juiste veiligheidsmaatregelen en persoonlijke beschermingsmiddelen het landschap op en om je erf te beheren. Op de open dag rijdt je misschien ook wel eens bezoekers rond in een huifkar of een treintje van kuubskisten of een open, platte wagen. Op je eigen terrein is dat toegestaan volgens de wet, maar op de openbare weg niet (behalve bij een door de gemeente vergund evenement, zoals een optocht). Maar let op: je verzekeraar stelt aanvullende eisen bij vervoer in een open wagen op eigen terrein, bijvoorbeeld op het gebied van constructie, afsluitbare ingang en hoogte relingen etc. Ook op je eigen terrein bent jij altijd aansprakelijk voor ongelukken met de passagiers. Met paarden mag je wel met een huifkar op de openbare weg, soms met eisen vanuit de gemeente (vergunning) aan de bestuurder en de huifkar.

Haal of breng je cliënten of kinderen naar jouw zorgboerderij of kinderopvang? Meld dit bij je verzekeraar.

3 | Veiligheid dieren en dierziekten

Als bezitter van een dier ben je altijd aansprakelijk als 'het dier door zijn eigen energie schade aan een ander toebrengt', met andere woorden als de ram die de kinderen mogen aaien een kopstoot uitdeelt en een bezoeker verwondt. Je kunt deze aansprakelijkheid niet opzij schuiven door een bordje 'niet aaien' of 'verboden toegang'. Je toont met duidelijke erfregels wel je verantwoordelijkheid. Je kunt je tegen aansprakelijkheid wel afdoende verzekeren. Ook de risico's van overdracht van dierziekten naar bezoekers kun je beperken als je werkt met ingeënte dieren en duidelijk aangegeven handenwasgelegenheid biedt, plus maatregelen volgens het zoönose certificaat van GD Dierziekten. Kijk voor meer informatie en registratie-eisen op www.nvwa.nl/onderwerpen/dierziekten.

4 | Veiligheid voedsel en (drink)water

Verwerk je voedsel tot streekproducten, serveer je sandwiches in je theetuin of geef je maaltijden aan zorgvragers of kinderen? Jij bent verantwoordelijk voor een veilig en gezond product. Je dient dit altijd te bereiden in een aparte bedrijfskeuken, niet in je privékeuken. Dat je veilig met producten werkt, moet je bewijzen door op te schrijven wat je doet. Je moet in ieder geval je bedrijf registreren bij de NVWA, je moet volgens een voedselveiligheidsplan werken en je producten zijn traceerbaar. Traceerbaar betekent dat je weet wanneer je welke grondstof hebt ingekocht of verwerkt en aan wie je het eindproduct hebt geleverd. Meer informatie is te vinden op www.nvwa.nl. Jij bent altijd aansprakelijk als er iets met een product is misgegaan. Met een productaansprakelijkheidsverzekering kunt je deze aansprakelijkheid afdekken. Met een boerderijcamping of bij logies van gasten of zorgvragers verstrek je zowel drinkwater als bad- en douchewater. De kwaliteit van dat water moet voldoen aan het Waterleidingbesluit en je moet preventief optreden tegen legionellabesmetting, ook door tweejaarlijks te testen. Check je branchevereniging voor voordelige tests.

5 | Veiligheid spelen en sporten

Laat je kinderen spelen op jullie trampoline? Organiseer je poldersport, slootjespringen of bied je jouw campinggasten een volleybalveldje? Jij bent verantwoordelijk voor een veilige spelomgeving en goed onderhouden speeltoestellen op een zachte ondergrond. Dat je een veilige speelomgeving biedt, moet je bewijzen door speeltoestellen te laten keuren en een logboek van onderhoud bij te houden. Je kunt je hiervoor aanvullend verzekeren. Meer informatie: www.nvwa.nl/onderwerpen/speeltoestellen. Let op: jij bent ook aansprakelijk voor de veiligheid van speeltoestellen die eigenlijk voor je eigen kinderen bedoeld zijn, maar waar de cliënten of gasten toch bij kunnen en gebruik van maken. Zet de trampoline/schommel/glijbaan van je eigen kinderen dus weg en op een plek waar de gasten er niet bij kunnen als je geen zin hebt in controle en extra rompslomp. Let op: kinderbedjes met glijbaan of spelhut gelden ook als speeltoestel.

6 | Veiligheid gebouwen

Je ontvangt gasten en medewerkers in een veilige ruimte, met voldoende ventilatie, gemarkeerde vluchtwegen, brandveilige decoratie en jaarlijks gecontroleerde brandblussers. Je laat niet meer mensen toe dan waar de ruimte voor bedoeld is. In het bouwbesluit of gebruiksvergunning of omgevingsvergunning voor gebruik is dit maximum aantal personen per ruimte aangegeven. Een maximum aantal deelnemers kan ook genoemd zijn in je aansprakelijkheidsverzekering: houd je hieraan, anders bent u ook onderverzekerd! Blijven gasten logeren of heb je kinderopvang? Aan kinderbedden en -boxen zijn ook eisen gesteld, zie www.nvwa.nl. Je bent aansprakelijk voor ongelukken in of rond jouw gebouw.

7 | Privacy

Je gaat zorgvuldig om met de privacy van medewerkers, bezoekers, cliënten en je werkt met een privacyprotocol en een dossier gegevensbescherming conform de wet AVG. Ook verplicht voor je website en je online nieuwsbrieven: kijk ook op www.werkgeverslijn.nl voor informatie over de wet AGV.

Hoe kun je jouw aansprakelijkheid beheersen?

TIP: Maak een Risico Inventarisatie en -Evaluatie (RIE). Elke werkgever of bedrijf dat bezoekers ontvangt, is daartoe verplicht. Juist op een bedrijf met veel bezoekers en werknemers zonder agrarische achtergrond, is de kans op een ongelukje extra groot. Kijk op www.stigas.nl

Verantwoordelijkheid nemen, risico beheersen, aansprakelijkheid afdekken Je kunt jouw aansprakelijkheid beheersen door:

- 1| Besef waar jij eigenaar, gastheer of werkgever van bent: hiervoor ben je altijd aansprakelijk. Schat je risico's goed in en gedraag je verantwoordelijk naar jouw bezoekers, klanten en medewerkers;
- 2| Een goede verzekering af te sluiten, zie het stappenplan hiernaast;
- 2| Afspraken vast te leggen in contracten en in algemene voorwaarden of leveringsvoorwaarden. Met deze voorwaarden kun je bepaalde aansprakelijkheden uitsluiten. Wettelijke aansprakelijkheid kun je nooit opzij schuiven, ook niet in een contract; Goede voorbeelden van leveringsvoorwaarden: www.kvk.nl;
- 4| Een goede rechtsvorm te kiezen. In bijvoorbeeld een BV ben je niet aansprakelijk met je privé-vermogen. Daarom kiezen sommige ondernemers een BV boven een eenmanszaak. Uitleg over rechtsvormen en aansprakelijkheid op www.multifunctionelelandbouw.net of op www.kvk.nl.

Stappenplan goed verzekeren en aansprakelijkheid beperken

- 1| Zet voor jezelf je activiteiten op een rijtje op een A4'tje of gebruik je Risico Inventarisatie en -Evaluatie (RIE). Wat doen jullie allemaal? En met wie; zorgvragers, kinderen, bezoekers, medewerkers? En met welke middelen; gereedschap, speeltoestellen, keukengerei?
- 2| Bespreek de activiteiten op jouw bedrijf met een verzekeringsadviseur. Laat de adviseur hierbij goed toelichten op welke punten je wettelijk aansprakelijk bent en welke punten bovenwettelijke te verzekeren zijn. Laat een of meerdere offertes opstellen om je aansprakelijkheid voldoende te verzekeren.
- 3| Bespreek in je gezin of met je zakenpartners de offerte en welke risico's en aansprakelijkheden je wilt verzekeren en welke je zelf wilt dragen.
- 4| Verzeker je bedrijf om je aansprakelijkheid voldoende af te dekken.

TIP: Als je je verzekert, kan een verzekeraar extra eisen stellen om risico's te beperken. Bijvoorbeeld noteren welke gasten meedoen aan jouw poldersportactiviteiten. Of bijvoorbeeld afspraken over sleutelbeheer van de trekkers. Of extra registratie over het vervoer van je zorgvragers. Volg deze afspraken precies op, dan ben je goed verzekerd.

Handige adressen

Algemeen |

LTO www.lto.nl/ sector en kies 'multifunctioneel'

Platform Multifunctionele Landbouw (Ministerie van LNV, LTO en partners)

www.multifunctionelelandbouw.net

Nederlandse Voedsel- en warenautoriteit (NVWA) www.nvwa.nl

Kamer van Koophandel www.kvk.nl

Veilig werken en bezoeken |

Steunpunt Risico inventarisatie en -evaluatie (RIE) www.rie.nl

Stigas www.stigas.nl/nieuws/nieuw-risico-inventarisatie-en-evaluatie-voor-multifunctionele-landbouw/

Stigas zorgboerderijen <https://www.stigas.nl/speciaal-pakket-zorgboerderijen>

Recreatie |

www.inhetgroen.nl

Zorglandbouw |

www.zorgboeren.nl

Kinderopvang |

www.agrarischekinderopvang.nl

Verkoop boerderijproducten |

www.taskforcekorteketen.nl

www.boerderijzuivel.nl

Boederijeducatie |

www.boerderijeducatienederland.nl

Risico, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de multifunctionele landbouw

© 2021 | Wageningen University & Research

Je ontvangt bezoekers op je agrarische bedrijf, je verzorgt cliënten, je vangt kinderen op of je organiseert poldersport. Wanneer er onverhoopt iets misgaat, kan dit een risico en zelfs schade opleveren voor jouw bezoekers. Wanneer ben je verantwoordelijk en wanneer aansprakelijk? In deze brochure krijgt een multifunctionele agrarisch ondernemer een overzicht op hoofdlijnen over verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid in de multifunctionele landbouw.

**Herziene
editie
2021**

